

**УМУМТАЪЛИМ МАКТАБ ЎҚУВЧИ-ЁШЛАРИНИНГ
ВАТАНГА САДОҚАТ МАДАНИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА
ХАЛҚ ТУШУНЧАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ**

Байниязова Гулбахар Муратбаена

*«Умумий педагогика ва психология» кафедрасининг ассистент
ўқитувчиси. Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти,
Ўзбекистон*

Аннотация. Мақолада мактаб ўқувчи-ёшларининг ватанга садоқат маданиятини шакллантиришида, анъанага айланиб бораётган оммавий ахборот воситалари, умумтаълим мактаби ўқувчи-ёшларнинг онгига Ватанни севиши, миллий мафқурани сингдириши, миллий ва умуминсоний қадриятларни эъзозловчи комил инсон сифатини шакллантириши аҳамияти батафсил ёртилган.

Калит сўзлар: мактаб ўқувчилар, ватанпарварлик, тарбия, миллий қадрият, маданият, келажак авлод.

**ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО
ПОНИМАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ КУЛЬТУРЫ ВЕРНОСТИ
ОТЕЧЕСТВУ У УЧАЩИХСЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ
ШКОЛЫ**

Байниязова Гулбахар Муратбаена

Ассистент преподавателя

Кафедра общей педагогики и психологии

*Нукусский государственный педагогический институт имени
Ажинияза*

Аннотация. В статье описывается значение средств массовой информации, ставшее традицией, в формировании у школьников культуры лояльности к Родине, значение привития любви к Родине, а также национальной идеологии, формирование совершенное человеческое качество, уважающее национальные и общечеловеческие ценности.

Ключевые слова: школьники, патриотизм, воспитание, национальная ценность, культура, будущее поколение.

**WAYS OF IMPROVING PUBLIC UNDERSTANDING IN
FORMING CULTURE OF LOYALTY TO THE HOMELAND
AMONG STUDENTS OF A COMPREHENSIVE SCHOOL**

Bayniyazova Gulbakhar Muratbaevna

Assistant teacher

Department of general pedagogy and psychology

Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyaz

Annotation. The article describes in detail the importance of mass media, which is becoming a tradition, in the formation of the culture of loyalty to the

country among schoolchildren, the importance of inculcating the love of the Motherland, national ideology, and the formation of a perfect human quality that respects national and universal values.

Key words: school pupils, patriotism, education, national value, culture, future generation.

Мамлакатда халқпарвар одам юксак баҳоланади. Шахс билан давлат, инсон билан жамият муносабатлари жараёнида миллий мафкура, юксак маънавий ва ахлоқий, миллий ва умуминсоний қадриятлар тараққиёти, уларнинг инсон ҳаётидаги ўрни ва аҳамияти ҳақида тўхталиб ўтадиган бўлсак, бугунги кунда анъанага айланиб бораётган оммавий ахборот воситалари вакиллари, яъни радио ва телевидение, газета ва журналлар ходимлари, олим ва адиблар, жамоат ташкилотлари ходимлари билан ўтказилаётган учрашувлар, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги фармони қабул қилиниши, Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 23 февралдаги “Ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарори қабул қилиниши бунга мисол бўла олади. Ҳозирги кунда олиб борилаётган маънавий-маърифий, миллий мафкуравий ва ғоявий тарбия ишларимизнинг ривожига қўшилажак катта вазифаларни юклади. Фармон умумтаълим мактаби ўқувчи-ёшларнинг онгига Ватанни севиш, миллий мафкурани сингдириш, миллий ва умуминсоний қадриятларни эъзозловчи комил инсон сифатини шакллантириш вазифаларини қўйди[1]. Ушбу вазифаларни бажаришда, аввало, бу соҳада фаолият кўрсатаётган юқори малакали мутахассислардан иборат гуруҳ тузишимиз ва унинг асосий вазифаси этиб республикадаги барча ўқув юртлари таълим ва тарбия ишларида, ўқувчи-ёшлар онгида ватанпарварлик ғояларини шакллантиришнинг муҳим масалаларини пухта ўйлаб, илмий-назарий асосини ишлаб чиқаришимиз керак бўлади. Бунда асосий эътиборни жамиятимиз ва миллатимизни бирлаштирувчи куч она - Ватанни севиш, қадриятларимизни асраб-авайлаш, мустақилликни мустаҳкамлаш, келажакка ишонч билан боқиш, мустақилликка ҳавф солувчи турли экстремистик оқимлар ва гуруҳларга мурасасиз бўлиш, Ватанимизнинг тинчлиги ва осойишталигини кўз қорачиғидай асраб-авайлаш каби ғояларни асос қилиб олиш лозим.

Миллий истиқлолни қўлга киритган бугунги тарихий даврда ҳар бир инсон Ватан туйғусини тўла ҳис қилиши лозим. Озодлик нишонаси нақадар лаззатли, ана шундай ҳолатда, учигга шайланган куш мағрур бўлиши эсинга келади. Мағрурликни ҳис қилиш эса, жасоратнинг

бошланишидир. Буни тушунган кишида Ватан туйғуси бўлади «Ватан» деб дабдабали тарзда кўкрагига урадиган кишиларга кўпам ишониб бўлмайди. Ватан туйғуси ботиний холат, уни юракка жой этиб, керакли пайтда ҳеч иккиланмай фидоийлик кўрсатиб, садоқат-ла ўзининг фарзандлик бурчини бажарадиган кишиларгина Ватанни чинаккам севишга қодирдир. Жони ширин, жондан ҳам ватан ширин, деб бекорга айтмаганлар. Ватанга муҳаббат ўз ота - онасига, оиласига, элу юртига, ерига, халқига бўлган муҳаббат билан боғлиқ. Ватанга муҳаббати бўлмаган инсонни ота - онасига меҳри бор десалар, бунга ишониб бўлмайди.

Шунингдек, «халқ билан дўст бўлсанг номинг чиқади» деб тасдиқланади. Халқ билан дўст бўлиш унинг орини ҳимоялашдагина эмас, балки у билан бирга яшашда, аччиқ-чучугини бирга тотишда, у билан қоришиб кетишида. Бердак: «Ягона суйанчигим халқим паноҳим. Юзимни сўлдирар душман шу учун» деганида халқ одамнинг обрўсини кўтарадиган, рағбатлантирадиган, шу билан бир қаторда керак жойида ҳимоя ҳам қиладиган улкан куч ҳисобланади. Демак, халққа хизмат қилиш, бу хизматни ўзининг шахсий манфаатларидан юқори қўйиш шахс маънавиятининг юксак чўққисидир[2].

«Йигит бўлсанг арслондек туғилган,
Хизмат қилгил доимо ҳам халқ учун,
Йигит бўлса арслондек туғилган,
Хизмат қилмас қора бошнинг ғами учун». (Бердак)

Халқпарвар, халқ билан бирга бўлиш, халқ ғамига шерик, халқ дардига дардкаш, кўпчиликнинг кўнглидан чиқиш бу нафақат ғоя, балки шу билан бирга одобилик бўлиб ҳам ҳисобланади. Шунинг учун «Халқ сийлаган қалий бўлмас» дейди боболаримиз. Инсон одамлар орасида, жамият муҳитини манфаати билан боғлаши лозим. У халқни, халқ эса уни тушунмоғи керак. Бунинг учун ҳар бир киши халқ дардига дармон бўлиши, кузатиб ва қай холатда бўлмасин у билан бирга бўлиши лозим. Унинг кун тартибига қўйган саволига жавоб топишга ҳаракат қилиши шарт. Бунинг учун катта инқилоблар қилиш шарт эмас. У ўша кўчанинг, ўша жамоатнинг, ўша кўни-қўшнилари манфаатларидан чиққан талаблар ҳисобланади. Бу талабларни бирданига бажариб ташлаш ҳам зарур эмас, уни ёруғликка чиқариб, кўпчиликка етказиб, яхшиликка сафарбар этса бас. Одам кучли, билимли, илмли бўлиши мумкин. Лекин унинг одамийлик хусусияти фақат ўзини севиш, ўзига хизмат қилиш эмас, ҳаммага хизмат қилишидадир. Юлдуздек ялтираб барчага нур сочишга интилмаса, у инсон бўла олмайди. Шунинг учун халқ тўғри айтган:

«Олим бўлиш осон,

Одам бўлиш қийин».

Сахий, номусли, бағрикенг, камтар, меҳнаткаш, меҳрибон, кўпчиликка бўлсин деган одамларни халқ яхши кўради, унга ҳавас қилади. Бундай болаларнинг ота-онасига раҳмат айтибгина қолмасдан, уни «бизнинг бола» деб айтади. «Яхши бола нафақат отасининг, балки элнинг боласи» дегани шундан қолган.

Алишер Навоий қуйидаги мисраларда ватандан айрилиш инсон учун оғир жудолик эканлигига урғу беради:

Гурбатда ғариб шодмон бўлмас эмиш,
Эл анга шафиқу меҳрибон бўлмас эмиш,
Олтин қафас ичра гар қизил гул бутса,
Булбулга тикондек ошиён бўлмас эмиш.

Қорақалпоқ халқининг ўтган бой тарихи билан, юксалган маданияти билан, ривожланган илм ва техникаси билан ажойиб ишлари, табиий ресурслари билан фахрланамиз ва уни ардоқлаб ҳеч бир юртдан кам демаймиз.

«Гина қилиб юртни ташлаб кетгандан,
Қадрини билмас жойда хизмат этгандан,
Ёт юртларда мусофирлик чеккандан,
Уриб-сўкиб хўрласа да эл яхши».

(Ажиниёз)

Ўрта Осиёда қадимги халқлар орасида ҳам ўз юрти ва қабилалари учун курашган мард кишилар бўлган [3]. Уларнинг қаҳрамонликлари авлоддан-авлодга ўтиб афсоналарга айланган. Масалан, Малика Тўмариснинг Эрон шоҳи Кир билан олиб борган уруши, аёл боши билан фарзанди ва Ватанига бўлган меҳри туфайли енгилмас деб ном таратган. Бу ватанпарвар ва жасоратли аёл ҳақида ижодкорлар қанчадан-қанча ижод қилганларки, бу аёлнинг мардлиги кишини илҳомлантиради ва ёшларни тарбиялашда яхши мисол бўлиб хизмат қилади. Бундай ватанпарварлик жасорат халқимизнинг юзлаб, минглаб фарзандлари томонидан турли тарзда такрорланиб келган. Биз ёшларимизни ҳалол яшашга, ишлашга, аъло ўқишга мотивация қилишимиз зарур. Биз шулар билан ўзимизнинг ватанпарварлигимизни кўрсатишимиз керак. Умумтаълим мактаблардан бошлаб то Олий таълим муассасаларида таълим оладиган ўқувчи-ёшлар учун махсус ўқув қўлланмалар, дарслик ва методик тавсиялар етарли даражада чоп этилиб амалиётга татбиқ этилиб борилмақда. Бундай ҳолатни тўғрилаш мақсадида, биз ўзимизга мақсад этиб қорақалпоқ халқ педагогикаси асосида яратилган бастакор ва ёзувчиларимизни Ватан ҳақидаги, бадий асарларимизни, шунингдек ўқувчиларимизни Ватанга садоқат, миллий ғурур, ифтихор тўйғуларини шакллантириш масаласи бугунги кунда энг муҳим долзарб

масалалардан эканлигини кўрсатмоқда.

Халқнинг яхши ва ёмон томонларига диққат сол, уларнинг фойдали ва зарарли ишларини ва бу ишларнинг қандай самара беришини кузатиб бор, ундан кейин ўз манфаатини талаб қил ва қайси нарсанинг халқ манфаатига яқин турганини ўрган. Мана, шундан ақл ва хунар ўрганиб, юксак мартабага эриш. Бу иш сенда иккита нарса билан пайдо бўлади. Ё билган хунарингга яраша иш қилиш йўли билан ёки билмаган хунарни ўрганиш йўли билан.

Улкан ислохотлар амалга оширилаётган юртимизда ўз эътиқодига суянган, танлаган йўлидан қайтмайдиган, ватан шаънини ҳар нарсадан устун деб биладиган ёшларнинг бўлиши давр талабидир. Чунки, мустақкам эътиқодга ва мустақил фикрга эга бўлган ёшларгина юртимиз фаровонлигини юксакларга кўтара олади. Республикамизда олиб борилаётган сиёсатнинг ва Хурматли Президентимиз Ш.М.Мириёвнинг даъватларининг моҳияти ҳам маънавияти теранг, бошқалар фикрига эргашмайдиган, иймон-эътиқоди соф авлодни етиштириш масаласини ташкил этади. Зеро, эътиқодсизлик, турли ёт оқим ва мафкураларга эргашиб ҳолати жамиятни инқироз сари етаклайди. Шу боис, бизнинг президентимиз деярли барча фармойиш ва чиқишларида чоп этилган асарларида ёшлар тарбиясига жиддий ёндошиб ва уларни ёт ғоялардан муҳофаза қилиш лозимлигини таъкидлайди.

Ёш авлод онгига ватан нима эканлигини кенгроқ тарғиб қилиш, инсон учун ватаннинг ягона эканини аниқлаш таълим-тарбия жараёнининг асосий вазифасидир.

АДАБИЁТЛАР

1. Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 23 февралдаги “Ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги 140-сонли қарори. (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 23.02.2018 й., 09/18/140/0816-сон; 24.03.2020 й., 09/20/179/0350-сон).

2. «Бердақ таңламалы шығармалары» Нөкис «Қарақалпақстан» баспасы. 1987-жыл.

3. Утебаев Т.Т. Қорақалпоғистонда XX аср иккинчи ярми – XXI аср бошида таълим-тарбиявий фикрларнинг ривожланиши. – Нукус. Билим, 2015-йил.